

Water in de wijk

Het park De Leemvallei in de nieuwbouwwijk Oostindie in Leek (Gr) dankt haar naam aan de lemige bodem waarmee grote filterbekkens een paar meter boven het maaiveld zijn opgeworpen. In 2006 heeft Arcadis de UAV-GC* aanbesteding voor de fase 1.2 van dit project gewonnen, waarbij Copijn Tuin- en Landschapsarchitecten en het Atelier voor landschapsarchitectuur van Arcadis het ontwerp hebben verzorgd.

*De contractvorm op basis van de UAV-GC (Uniforme Administratieve Voorwaarden voor geïntegreerde contractvormen) is een contract waarmee men op eenvoudige maar vooral eenduidige wijze een overeenkomst kunt aangaan met opdrachtnemers voor de realisatie van een project (of werk), waarbij zowel de ontwerpactiviteiten als de uitvoering bij de opdrachtnemers liggen. Dit wordt ook vaak een D&C-contract (Design and Construct) genoemd.

Ir. Sander Rombout, landschapsarchitect, was binnen Copijn verantwoordelijk voor het project park 'De Leemvallei'.

"Van oudsher was er al een samenwerking met het Atelier voor landschapsarchitectuur van Arcadis en Copijn. Ik heb dit project met Leonoor van der Linden van het Atelier gedaan en wij werken eigenlijk nog steeds samen in die wijk. In het Masterplan lag al besloten dat het water uit de wijk afgekoppeld zou worden en via een gescheiden stelsel gezuiverd terug in de wijk zou komen. Het hele zuiveringsstelsel lag in het masterplan buiten de wijk. Wij hebben dit stelsel de wijk binnen gebracht en het tot een onderdeel van de wijk gemaakt."

Wensen

In het ontwerp is antwoord gegeven op verschillende wensen: De realisatie van een groot zuiveringsfilter voor het water uit de wijk. Het oplossen van een gesloten grondbalans op de locatie. Het maken van een extensief en aantrekkelijk wijkpark als verbindende schakel met het buitengebied. Alles op een beheer bewuste manier.

Verbinding naar buiten

'Wij werden verzocht een antwoord te geven op deze wensen, maar ook hoe ga je om met cultuurhistorie, want er zit hier ook nog een door mooie elzen omringd oud petgat, wat we in ons ontwerp wilden integreren. De vraag was dus waar maak je het filter en hoe maak je de verbinding naar buiten op een manier dat het park beheerbaar wordt.

Het antwoord op die vragen lag in de combinatie.

Wij vonden het filter heel interessant en we wilden het leesbaar in het landschap maken.

Normaliter bouw je een park op uit gazons en creëer je ruimtes door middel van bomen en struiken.

Uiteraard moet in een park de routing goed zijn en de ingang correct. Wij hebben de heesters en boomlaag die normaal de ruimtes maken vervangen door het filter en bomen. De losse bomen fungeren in het park als losse autonome elementen. Het filter is dus hetgeen wat de ruimte gaat maken en dat filter begint hoog en eindigt laag.

Het is hier een heel leemrijk gebied en leem laat geen water door, dus hoefden we, om de filterbassins te maken, niet met folie te werken. We wilden met een gesloten grondbalans werken, dus al het grond uit de voorgaande fases hebben we niet afgevoerd maar gebruikt voor de bassins. De bassins hebben we hele haakse vormen gegeven, eigenlijk gewoon bassins, heel artificieel.'

De velden liggen als kunstmatige waterbakken hoog in het landschap. De vormgeving van het park reageert zowel op de bestaande lijnen als op de structuren uit de aanliggende wijken.

'Je hebt een soort 'vieze' stroom die gaat hoog opgepompt het filter in, dan komt er zuurstof bij en naarmate het water lager komt wordt het schoner. En uiteindelijk als het water op z'n schoonst is komt het in het oude petgat, het cultuur historisch element. Na de oplevering werd er dan ook meteen gezwommen in het petgat.'

Leesbaar landschap

'We wilden het landschap leesbaar maken en telkens als er een volgende fase van zuivering is moet je dat kunnen zien. Het pompgebouwtje en het kunstwerk vertellen iets over de achter elkaar liggende bassins. De leidingen worden met rvs pijltjes in het gras aangegeven. In het laagste bassin zitten allerlei waterplanten zoals krabbenscheer en macrofieten die het water weer zuurstof rijker maakt. Je moet op de rand van het bassin klimmen om meer te zien als alleen maar het riet, dan ontdek je zwanenbloemen en allerlei soorten die er spontaan in zijn groeien.

Op bepaalde plekken hebben we een soort 'knuppelpad' vlonder gemaakt, dwars door het filter en dan sta je dus echt midden in het riet. De zwerfkeien in het filter lijken te drijven maar zijn verankerd op de bodem met kops geplaatste rioolpijpen. De mooie zwerfkeien kwamen tevoorschijn bij het graafwerk. Wat wil je met keileem. De keien hebben we door het hele park gebruikt. We ontkwamen er niet aan om af en toe een boom te kappen en van het eikenhout hebben we door een plaatselijke houtzagerij zitjes, fietsstandaards en picknicktafels laten zagen.'

De bewoners zijn tevreden. Aanvankelijk was men bij de planvorming bang dat er grote grondlichamen zouden komen, die het zicht op de omgeving zouden belemmeren. Nu het er is en men ziet dat er gras groeit en dat het park extensief beheert wordt is er grote waardering voor het park.

Eigen groene wereld

'Wij zijn er ook met het bureau geweest, met alle collega's van Copijn en de reacties waren goed. Dat is natuurlijk altijd weer spannend. Iedereen ziet hier op kantoor wel een heel strak plaatje, dat is nu eenmaal het nadeel van een plattegrond. 'Form follows function' is in de kern het ontwerp principe van dit plan en dan komt er uiteindelijk wanneer je in het park loopt tocht iets uit wat 'zacht' is. Vanuit de wijk kijkt men naar de ruige, bloemrijke bermen met elzen-groepen, die overgaan in de taluds van de filters. Het filter is als het ware de overgang geworden van binnen naar buiten. In het park laat je als het ware de wijk steeds meer los.'

De grondlichamen, met de rietvelden op een hoogte van circa 2,5 en 3 meter boven het maaiveld, tekenen zich relatief scherp af (met riet circa 3,5 en 4 meter). Het strakke uiterlijk van het riet in de filters staat in schril contrast met de grillige vormen van de bomen en de beplanting, er ontstaat een gelaagdheid van beplanting. Het is een spel van lange lijnen, randen en taluds. In het park ontstaat een eigen groene wereld, waarbij de visuele invloed van de omliggende bebouwing wordt beperkt en een intieme ruimte ontstaat.

Hilariteit

'Bij de opening van het park was er grote hilariteit. Arcadis had i.s.m. met de gemeente Leek voor de officiële opening alle kinderen uit de wijk uitgenodigd voor een cultuurwerkdag in het park.

De burgemeester ging op de keien in het water een lint doorknippen en je raadt het al: de burgemeester, hij viel erin... geweldig een historische dag.'

Ambitie:

'Wat mij nu mooi lijkt, wanneer je hier in dit park z'n bio-massa vergister weet te krijgen. Het groenafval en het riet van de filters verzamelen in de vergister stoppen en met het gas ervan bijvoorbeeld de school in de wijk verwarmen. Dat is de volgende slag met dit soort projecten, water is nu een kringloop maar water en energie aan elkaar koppelen, dat lijkt me fantastisch!'

Tekst: Henk Dijkman, foto's: Copijn.

